

PŘÍTOMNOST A BUDOUCNOST ZÁCHRANNÝCH PROGRAMŮ

ROZHOVOR S JANEM ŠÍMOU

SIMONA POLÁKOVÁ

Ing. JAN ŠÍMA

Ředitel odboru druhové ochrany a implementace mezinárodních závazků MŽP, v rámci druhové ochrany řeší kromě záchranných programů aktuálně také např. implementaci Nařízení č. 1143/2014 „o invazních druzích“.

Jak je ministerstvo spokojené s výběrem druhů, pro něž jsou připravovány záchranné programy (ZP) a programy péče (PP) v rámci probíhající aktualizace seznamu? Plánuje se třetí kolo výběru druhů nebo je to ze současného pohledu dostačující?

Výběr druhů, pro něž jsou připravovány ZP a PP v současnosti vychází z Koncepce, kterou MŽP přijalo v roce 2014 a která shrnuje jak základní principy a kritéria tvorby záchranných programů a programů péče, tak na základě nich navrhuje seznam druhů, u kterých je příprava ZP/PP vhodná nebo u kterých je potřebné další postup teprve vyhodnotit. Koncepce a v ní obsažené seznamy se staly podkladem pro stanovení oblastí podpory v rámci EHP fondů (Malého grantového schématu Záchranné programy pro zvláště chráněné druhy II - MGS), které byly v posledních 2 letech jedním z hlavních zdrojů financování ZP a PP. Díky projektům zpracovaným v rámci EHP fondů jsou nyní k dispozici návrhy osmi nových ZP (kromě 7 projektů zpracovaných v rámci MGS byl též aktualizován návrh ZP pro dropa velkého v rámci projektu AOPK ČR - Opatření pro zastavení úbytku biodi-

verzity na celostátní a regionální úrovni) a jednoho PP (pro velké šelmy) i odborné podklady pro řadu dalších druhů. Vše bude nyní nezbytné projednat, případně u získaných studií zhodnotit další využití výsledků a zvolit vhodný postup při ochraně daných druhů. Podle náročnosti navazující části procesu schvalování vytvořených návrhů budou postupně jednotlivé ZP a PP uváděny v život.

Plánuje se třetí kolo výběru druhů nebo je to ze současného pohledu dostačující?

Z výsledků řešení projektů i z dalších podnětů je zřejmé, že bude vhodné výčet druhů navržených pro zpracování ZP a PP revidovat, resp. doplnit (např. o sýčka) nebo zahájit zpracování potřebných odborných pokladů u druhů, které v Koncepci figurují, ale dosud řešeny nebyly (např. raka kameňáče). Na druhou stranu možnost využití ZP, jako nástroje aktivní ochrany druhů a PP, jako nástroje managementu konfliktů zájmů člověka s vybranými druhy, má své limity a snahou tak stále bude hledat priority, kterým se efektivně věnovat.

Perlorodka říční - vlajkový druh oligotrofních povodí. Foto Jana Zmeškalová

Jaké jsou další plány se záchrannými programy?

V tuto chvíli nemáme v rámci MŽP žádné revoluční plány, ale budeme ve spolupráci s AOPK ČR usilovat o to, aby se nyní zpracované ZP a PP rozeběhly a aby byly dostatečné kapacity, personální i finanční, na to je efektivně řešit. Obecně počítáme se ZP a PP jako vhodnými nástroji druhové ochrany, ale zároveň je potřebné je vnímat jako speciální postup pro vybrané případy, jen jako jakousi třešničku na dortu s tím, že klíčová jsou především opatření, která mají potenciál ovlivnit větší spektrum druhů a jejich stanovišť, podobu celé krajiny (např. podmínky zemědělského, rybářského a lesního hospodaření, správy toků, případně managementu ZCHÚ a z hlediska struktury krajiny také územní plánování aj.).

Jak vůbec probíhá financování ZP?

V současnosti končí EHP fondy, které byly jedním ze zdrojů financování ZP a PP. Ke konci roku 2018 pak bude končit také stávající Program obnovy přirozených funkcí krajiny (POPFK), který je významným zdrojem prostředků v rámci tzv. národních programů. V oblasti financování tedy bude nutné hledat nové zdroje, resp. usilovat o vhodné nastavení zdrojů, které, doufejme, budou k dispozici. Jednání o novém programovém období EHP fondů již začínají a za MŽP zatím téma záchranných programů v nějaké podobě opět předpokládáme. Podoba nástupnického programu POPFK bude také teprve vznikat, ale i v tomto případě budeme usilovat o to, aby byla podpora ZP a PP zachována. Financování opatření ZP a PP je možné také z OPŽP 2014-20 a v rámci úvah o nastavení zdrojů je tedy nutné počítat s „náhradou“ tohoto zdroje po ukončení stávajícího programového období.

Nyní dobíhá tzv. Malé grantové schéma Norských fondů (MGS), jak ministerstvo hodnotí jejich výsledky?

Popravdě jsme velice rádi, že v rámci MGS postupně uzavíráme jednotlivé projekty, a je tak v dohledu také konec veškeré administrace s tím spojené. Nastavení MGS, které bylo při jeho vzniku ovlivněno řadou okolností, nebylo z našeho pohledu příliš šťastné a zřejmě nepotěšilo ani některé z řešitelů. Doufejme, že v budoucnu se podaří nalézt vhodnější model.

Jako celek ale MGS rozhodně hodnotíme kladně. Hlavním pozitivem je, že se do řešení jednotlivých projektů zapojila široká

Hořeček český - poslední zbytky pestrých pastvin. Foto Jana Zmeškalová

škála subjektů a odvedly ve většině případů velmi dobrou práci. Za to všem řešitelům projektů děkuji. Nelze opominout ani fakt, že díky EHP fondům se na necelé dva roky podařilo zajistit realizaci ZP/PP v dostatečném finančním rozsahu a díky tomu mohla být uskutečněna i některá nákladná opatření a aktivity, na něž ve standardním režimu financování z národních zdrojů obvykle nezbyvá prostor. Zajištěna byla také příprava nových programů v rozsahu, který by jinak zřejmě nebyl možný.

V čem ZP a PP fungují dobře a kde je ještě co zlepšovat?

Kladem ZP a PP je podle mého názoru už to, že se daří držet jejich přípravu i realizaci na dobré odborné úrovni a jsou v rámci nich reflektovány nejnovější poznatky, případně dokonce jejich řešení k aplikaci nových přístupů samo vede. To souvisí nejen s nastavením zakotveným v Konceptu ZP/PP (která ale navazuje kontinuálně na předchozí aktivity), tedy podobou a principy zpracování ZP a PP nebo způsobem jejich koordinace, ale také s aktivním nasazením všech, kdo se na řešení ZP a PP podílejí. Samozřejmě je také řada věcí, které se nedaří. Během na dlouhou trať, kde zatím většinou nedošlo k zásadnějšímu posunu, jsou například legislativní změny, které jsou v některých programech navrženy nebo jsou výstupem jejich řešení (např. potřeba optimalizace systému náhrad škod identifikovaná v Programu péče o bobra). Z hlediska praktické realizace ZP a PP možná největší problém představují personální kapacity - u některých ZP a PP je „nedosta-

tek lidí“, odborníků, ale také informovaných laiků (případně absence systému, který by je umožnil přilákat a udržet), limitem pro jejich úspěšnou realizaci. Personální kapacity na koordinaci programů také samozřejmě omezují počet druhů, kterým může být věnována pozornost ze strany MŽP a AOPK ČR. Výzvou tak nyní bude už jen zvládnout rozběhnutí připravených programů.

Co je pro Vás osobně příklad dobré praxe, jak by měly projekty v rámci ZP či PP fungovat?

Myslím, že v rámci řešení každého z dosavadních ZP a PP se najdou věci, které se povedly nebo průběžně daří. Napříč všemi programy je to určitě už zmíněná dobrá vazba mezi neaktuálnějšími odbornými poznatky a praktickými opatřeními. Z hlediska jednotlivých projektů nebo konkrétních opatření, která byla v poslední době (např. v rámci EHP fondů) realizována, by snad bylo možné vyzdvihnout například projekt inovativního „marketingu“ ochrany sýslů v rámci projektu Sysli na vinici, kvalitní péči o lokalitu NPP Kleneč hvozdíku písečného českého nebo mezioborový přístup přípravy Průvodce v soužití s bobrem, praktického manuálu k omezení škod působených bobrem, který byl připraven v rámci programu péče.

Děkuji za rozhovor.